

NAPTÁR

1974. MÁRCIUS

Március 1.

— 1921: A Mongol Forradalmi Néppárt megalakulása.

— 55 éve, 1919-ben Kolozsvárt jelent meg az *Erdélyi Munkás* c. szociáldemokrata félhivatalos hetilap. 1920-ban *Küzdelem* címmel napilappá alakult, majd 1921 végétől *Népakarat* címmel jelent meg.

— 60 éve, 1914-ben Oklahoma Cityben született Ralph Walde ELLISON amerikai néger elbeszélő, kritikus, regényíró. Élete során számos foglalkozással próbálkozott, írásai 1939 óta jelennek meg. Az USA irodalmának kimagasló szépprózai alkotása az 1952-ben megjelent *Invisible Man* c. regénye (m: *A láthatatlan*, 1970 Bartos Tibor f., Taxner-Tóth Ernő utószávéval). Minden sokrétű és többféleképpen értelmezhető a néger szerző döbbenetes jövőbelátással megírt, kétséget kizáróan önéletrajzi ihletésű regényében. Háttérül korunk legizgalmasabb és legellentmondásosabb problémája szolgál, s modern művészi-írói megoldásaival valamennyi hasonló tárgyú műnél érdekesebb. Amerikában tíznél több kiadást ért meg, számos nyelvre lefordították és világsiker aratott (EK). (X)

— 80 éve, 1894-ben Budapesten halt meg ACS Károly költő, népköltészeti kutató, nyelvtani szakíró és műfordító, a román és a szerb népköltészet úttörő tolmácsolója és ismertetője. Számos nyelvtani dolgozata jelent meg magyarul és németül a német, olasz, román, szerb és szlovák nyelvtan köréből. (Sz. 1824. Kisbankházapuzta) M 69. 10. 44—45. Dávid Gyula: *ACS Károly*. (X)

Március 2.

— 150 éve, 1824-ben Litomyslben született Bedřich SMETANA neves cseh zeneszerző. Első műveit az 1848-as szabadsághozmozgalmak ihletésére írta. *Az eladott menyasszony* című operája általánosan ismertté tette. Még néhány

történelmi és legendai, s az egyetemes irodalomból táplálkozó operáival gazdagította a cseh zeneirodalmat (*A brandenburgiak Csehországban*, *Dalibor*, *Libuse*, *A csók*, *A titok*, *Ördögszikla*). Liszt hatásáról tanúskodnak első szimfonikus költeményei (*III. Richard*, *Wallenstein tábora*, *Hakon Jarl*); e műfajban legjelentősebb *Hazám* című ciklusa, melyben részben történelmi, részben tájleíró s önállóan is megszálltatható egységeket alkotott (*Visegrád*, *Moldva*, *Sárka*, *Cseh mezők és ligetek*, *Tábor*, *Blanyik*). Önéletrajzi jellegű e-moll vonósnyegye (*Életemből*). Gazdag hangszeres munkássága sokat hasznosított a népi tánczenéből is (polka). Kórusaival, dalaival szintén elősegítette a kibontakozó cseh nemzeti zenekultúrát; előmozdítását karmesterként, zenepedagógusként, szervezőként és zenekritikusként is fő feladatának tekintette. (Mh. 1884. május 12. Prága.)

(Benkő)

Március 3.

— 25 éve, 1949. március 3—5: A Román Kommunista Párt Központi Bizottságának Határozata a párt feladatairól a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségének erősítéséért és a mezőgazdaság szocialista átalakításáért vívott harcban.

— 150 éve, 1824-ben Londonban halt meg Giovanni Battista VIOTTI kiváló olasz hegedűművész, a hegedűirodalom egyik klasszikusa. Kora zenei életében különösen jelentős volt európai körútja 1782/3: Párizs, Berlin, Pétervárd, London, s párizsi nagysikerű fellépte 1802-ben. „Viotti az 1800 körüli klasszikus hegedűtriaszban (Kreutzer-Rode-Viotti) a legelementárisabb dallamkitaláló tehetség ... Számos kompozíciója még ma is üdén hat és a hegedűirodalom standard művei közé tartozik” (ZL). „Viotti és köre a hegedűmuzsikába oltják be az új formáérzékét s viszont a hegedű latin kultúrájával egészítik ki az új zenekart” (Szabolcsi Bence). (Sz. 1755. május 12. Fontanetto da Pa) (X)

— 205 éve, 1769-ben Igenben halt meg BOD Péter, az erdélyi művelődés egyik legkiválóbb személyisége. (Sz. 1712. február 22. Felsőcernáton) M 69. 3. 56.; 72. 1. 57.; 73. 4. 13.

— 210 éve, 1764-ben halt meg Francesco ALGAROTTI olasz író, nyelvész, tudós. (Sz. 1712. dec. 11.) M 72. 10. 59.

Március 4.

— 115 éve, 1859-ben Bukarestben született Paul GUSTY rendező, műfordító, a modern román színházművészet egyik kimagasló úttörője. Fiatalon M. Pascaly társulatával hat évig járta az országot. 1882-ben a Nemzeti Színházhoz került szerepmásológnak, sőtgnak, segédrendezőnek Al. Gatinéanu mellé. A következő évtől hat évtizedig főrendezője volt a színháznak. Fáradhatatlan munkássága során 450 színdarabot rendezett; közülük számosat mint különösen emlékezetes művészi teljesítményt jegyeztek fel a színházi krónika (Shakespeare: *Hamlet*, címszerep a kiváló Aristide Demetriad; Gorkij: *Éjjeli menedékhely*; Caragiale: *Elvesztett levél* stb.) s majdnem száz színdarabot, opera és operett librettót fordított, illetve ültetett át francia és német nyelvből. Gusty művészi meglátásának köszönhető számos kitűnő román színész sikeres pályakezdeése és fejlődése (V. Maximilian, N. Leonard, Marioara Voiculescu, T. Bulandra, Ion Mănolescu, G. Calboreanu, G. Vraca és mások), nemegy fiatal drámaíró igényes, hozzáértő, segítő támogatása (V. I. Popa, G. M. Zamfirescu, Mircea Ștefănescu). (Mh. 1944) (X)

— 130 éve, 1844-ben Szentkatolnán született BÁLINT Gábor nyelvész, orientalista, egyetemi tanár. (Mh. 1913. május 26. Temesvár) M 69. 3. 60.

Március 5.

— 100 éve, 1874-ben Bataviában született Arthur van SCHENDEL holland regényíró, a holland próza egyik legkiválóbb alkotója. Pályakezdeését romantikus történetek jelzik, ezek sikere után írta krónikás modorú realista történelmi regényeit, bennük hazája 19. századi viharos korszakairól adott színes, átfogó képet. (Mh. 1946. szept. 11. Amsterdam) (X)

Március 6.

— 1945: A Román Kommunista Párt vezetésével a városi és falusi dolgozók uralomra juttatják a népi demokratikus hatalmat. Megalakul Románia első demokratikus kormánya; miniszterelnök Dr. Petru GROZA, a kiváló hazafi és politikus.

— 1957: Ghana függetlenségének kiáltása. 1960. július elseje óta: Ghana Köztársaság (Aranypart, Afrika).

— 50 éve, 1924-ben Galati városában született Ben CORLACIU román költő, elbeszélő, regényíró, 1941-től jelent meg lázadó hangvételű versei. A felszabadulás után főleg mint prózaírórt tartják számon. Figyelemre méltó *Cazul doctor Udrea* (1959; 1969) c.